

Státní bakalářská zkouška - pokyny pro studenty, kteří nastoupili do studia v akademickém roce 2019/2020 (a později)

První část:

Kánon okruhů a otázek k přednáškám „Dějiny Židů I - IV“. Student si zvolí dva okruhy, z nichž při zkoušce losuje dvě otázky.

1. okruh: Dějiny a kultura Židů 1 (nejstarší dějiny - 334 př.n.l.)

- 1) Dějiny výzkumu hebrejské Bible: teorie vzniku a utváření Pentateuchu a dalších biblických knih.
- 2) Biblická archeologie: její vznik, program, vývoj, vymezení, metody, vztah k ostatním vědním oborům, současný stav.
- 3) Praotcové Izraele: Abraham, Izák, Jákob jako historické postavy, pokusy o rekonstrukci praotecké doby, archeologické a písemné prameny.
- 4) Exodus a dobytí "Země zaslíbené": Izraelité v Egyptě, biblický obraz dobytí Palestiny, archeologické prameny, dřívější a současné teorie. Moderní teorie o původu lidu Izraele.
- 5) Sjedenocené království: Saul, David, Šalomoun, písemné a hmotné prameny, současná debata o dataci a existenci sjedenocené království. Tažení faraona Šišaka/Šošanka a jeho důsledky.
- 6) Izrael za vlády dynastie Omri: soudobé písemné prameny, biblické příběhy, archeologické nálezy a debaty. Náboženský život starověkého Izraele.
- 7) Izrael pod asyrskou nadvládou: dynastie Jehú a její nástupci. Porážka Asyřanů a její důsledky. Soudobé písemné prameny, biblické příběhy, archeologické nálezy a debaty.
- 8) Judské království. Rané dějiny: říše po pádu Izraele. Válka krále Hizkijahu proti Asýrii.
- 9) Náboženské reformy krále Jošijaha, Deuteronomium, konflikty s Egyptem a Babyloňany; válečné tažení Nabukudurri-usur, Babylonské zajetí; pád Jeruzaléma.
- 10) Babylonské zajetí a perské období: prameny k tomuto období, vliv na utváření biblické literatury a židovské identity, pád novobabylonské říše, návrat z babylonského zajetí, vliv na utváření biblické literatury.

Povinná literatura:

Finkelstein, I. - Silberman, N. A.: The Bible Unearthed: Archaeology's New Vision of Ancienit Izrael and the Origin of Its Sacred Texts. New York, 2002.

Doporučená literatura:

Shanks, H. (ed.): Ancient Izrael. From Abraham to the Roman Destruction of the Temple. Washington, 2006.

Gillieron, B.: Bible nespada z nebe. Strhující historie jejího zrození. Třebenice, 1999.

Jepsen, A.: Královská tažení ve starém Orientu. Prameny k dějinám starověké Palestiny. Praha, 1987.

Römer, T.: Skrytý Bůh. Sex, krutost a násilí ve Starém zákoně. Jihlava, 2006.

Faust, A. Judah in the Neo-Babylonian Period. Atlanta, 2012.

Finkelstein, I.: The Forgotten Kingdom: The Archeology and History of Northern Israel. Atlanta, 2013.

2. okruh: Dějiny a kultura Židů 2 (334 př.n.l. - 1038 n.l.)

- 1) Rané helénistické období. Politické události v Judeji v letech 334–167 př. n. l. Ptolemaiovská a seleukovská nadvláda. Velekněz Simeon (Simeon Cadik). Tobiadovci. Náboženská literatura: Tóra, Kniha jubileí, Sírachovec, Septuaginta.
- 2) Povstání Makabejců. „Helénisté“ v Jeruzalémě, pronásledování Antiocha IV.: Bickermannova teorie. „Chasidé“. Makabejská (Hasmoneovská) dynastie: Matatjáš a Juda. Osvobození Jeruzaléma. Velekněz Alkimos. Politický a vojenský boj. Velekněz Jonatán. Osud Sádokova rodu (Onias IV. v Leontopolis). Stabilizace hasmoneovské vlády. Slavnost chanuky. Kniha Daniel.
- 3) Judea za vlády Hasmoneovců. Politické události v letech 167–63 př. n. l. Dynastie, sekty a schizmata: samaritánské schizma, židovská svatyně v Leontopolis, chasidé a povstání Makabejců, farizeové a saduceové za vlády Hasmoneovců.
- 4) Židovský svět v římské době: politické události v letech 63 př. n. l. – 66 n. l. Svatyně, velekněz, kněžství (systém *ma'amadot*), Sanhedrin, římský místodržící a okupace, odbojová hnutí (zélóti, *Sicarii*), sektářská hnutí. Centra helénismu. Septuaginta. Židé a antijudaismus v Říši. Konflikty v Alexandrii. Židé v Babylónii.
- 5) Povstání proti Římanům. První povstání 66–70 n. l. Obležení Jeruzaléma a *churban*. Masada, zpráva Josepha a archeologické nálezy. Josephus Flavius. Johanan ben Zakaj. Sanhedrin v Javne (Jamniy). Reformy Rabbana Gamliela II. Povstání v diaspoře. Povstání Bar Kochby. Role rabína Akivy. Dopisy Bar Kochby. Následky povstání. Johanan.
- 6) Intelektuální historie během období druhého chrámu. Svitky od Mrtvého moře. Historie objevů. Josephův popis esejců a svitků. Biblické texty, apokryfy, sektářská literatura. Význam svitků v textové a náboženské historii. Josephova zpráva o jiných židovských sektách. Helénistický judaismus: Filón Alexandrijský. Počátky křesťanství.
- 7) Rabínské hnutí: Juda ha-Naší a Antonius Caracalla. Patriarchát v Palestině. Kalendář. Formování rabínského hnutí: centra učení, náboženské myšlenky, hermeneutické metody. Mišna: její struktura a obsah. Rozšíření rabínského hnutí: Rav v Babylónii.
- 8) Judaismus v pozdním starověku. Synagogy: archeologické důkazy. Christianizace Říše. Palestinský Talmud. Konec Patriarchátu (asi 429 n. l.). Babylónské školy. Pronásledování za dynastie Sasánovců. Babylonský Talmud. Dvě verze rabínského judaismu: Erec Jisrael versus Bavel.
- 9) Židovský svět v době raného islámu. Postavení židů v muslimských zemích. *Ga'onim* a *resh galuta*. Ješivy v Bagdádu. Palestinské ješivy a gaoni. Karaité. První filozofové: Izák Israeli a jeho studenti. *Pijutim*. První modlitební knihy (Amram Ga'on, Sadja Ga'on). Káhirska geniza.
- 10) Sa'adja Ga'on a jeho následovníci: nová syntéza rabínského judaismu. Poezie, hebrejská gramatika, biblická exegeze (*peshat*), teologie (Kniha víry a názorů). Polemiky proti karaitům. Masoreti a jejich text hebrejské Bible. Následovníci Sa'adji. Dopis Raviho Sherira Ga'ona o historii rabínské literatury. Hai Ga'on.

Povinná literatura:

- Schäfer, Peter: Dějiny Židů v antice. Praha: Vyšehrad, 2003.
Stemberger, Günter: Talmud a midraš. Praha: Vyšehrad, 1999.
Brody, Robert: The Geonim of Babylonia and the Shaping of Medieval Jewish Culture. New Haven and London: Yale University Press, 1998.
Beinart, Haim: Geschichte der Juden. (n.p.: Bechtermünz Verlag, 1992).

Doporučená literatura:

Bible: Daniel, Ester

Josephus Flavius: Válka židovská. Praha: Academica, 2004.

Josephus Flavius: O starobylosti Židů. Můj život. Praha: Arista, 2006.

Schwartz, Seth: Imperialism and Jewish Society 200 BCE to 640 CE. Princeton and Oxford, 2001.

Fine, Steve and Aaron Koller (eds.): Talmuda de-Eretz Israel: Archaeology and the Rabbis in Late Antique Paelstine. Berlin: Walter de Gruyter, 2014.

3. okruh: Dějiny a kultura Židů 3 (950-1780)

- 1) Počátky židovského života v Aškenazu
- 2) Židé v muslimském Španělsku před vyhnáním r. 1492
- 3) Židé v křesťanském Španělsku před vyhnáním r. 1492
- 4) Židé v Polsko-litevské unii
- 5) Reformace, protireformace a Židé
- 6) Mesianistická hnutí od Šabtaje Zviho po Jakoba Franka
- 7) Baruch Spinoza a židovský život v Amsterodamu
- 8) Chasidé a Mitnagdím (mysticismus a anti-mysticismus)
- 9) Haskala
- 10) Židovské ženy a modernita

Povinná literatura:

Haim Hillel Ben-Sasson (ed.): A History of the Jewish People. Cambridge/MA 1976, vol. 2.
Jacob Katz, Tradition and Crisis: Jewish society at the end of the Middle ages. New York, 2000.

Haim Beinart: Atlas of Medieval Jewish History. Jerusalem, 1992.

Robert Chazan: Židé středověkého západního křesťanského světa 1000-1500. Praha, 2009.

Jiřina Šedinová (ed.): Dialog myšlenkových proudů středověkého judaismu. Praha, 2011.

Mark Cohen: Pod křížem a půlměsícem: Židé ve středověku. Praha: Vyšehrad, 2013.

Doporučená literatura:

David Biale (ed.): Cultures of the Jews. A New History. New York, 2002, vol. 2.

Paul Mendes-Flohr, Jehuda Reinharz: The Jew in the Modern World: A Documentary History. New York, 2010.

Shmuel Feiner, David Sorkin (eds.): New Perspectives on the Haskalah. London/Portland, 2001.

Judith Baskin (ed.): Jewish Women in Historical Perspective. Detroit, 1988.

Elisheva Baumgarten: Practicing Piety in Medieval Ashkenaz. Philadelphia, 2014.

David Nirenberg: Neighboring Faiths: Christianity, Islam, and Judaism in the Middle Ages and Today. Chicago 2014.

Gershom Scholem: Major Trends in Jewish Mysticism. New York, 1961.

Pawel Maciejko: The Mixed Multitude: Jacob Frank and the Frankist Movement, 1755-1816, Philadelphia, 2011.

4. okruh: Dějiny a kultura Židů 4 (1789 - do současnosti)

- 1) Emancipace a židovské ohlasy na modernitu v západní a střední Evropě
- 2) Rusko a východní Evropa
- 3) Osmanská říše
- 4) Moderní náboženská hnutí v judaismu
- 5) Autonomní židovská politika a ideologie
- 6) První světová válka a meziválečné období
- 7) Antisemitismus a Šoa
- 8) Sionismus a stát Izrael
- 9) Židovský život ve Spojených státech amerických
- 10) Židé v komunistických režimech

Povinná literatura:

Pierre Birnbaum, Ira Katznelson, eds.: Paths of Emancipation: Jews, States and Citizenship. New Jersey: Princeton University Press, 2014.

Paul Mendes-Flohr, Jehuda Reinharz: The Jew in the Modern World: A Documentary History. New York: Oxford University Press, 2010.

Michael Meyer: Response to Modernity: History of the Reform Movement in Judaism, Detroit: Wayne State University Press, 1995.

Zvi Gitelman: A Century of Ambivalence. The Jews of Russia and the Soviet Union, 1881 to the Present. Bloomington: Indiana University Press, 2001.

Ezra Mendelsohn: The Jews of East Central Europe Between the Two World Wars. Bloomington: Indiana University Press, 1987.

Raul Gilbert. Pachatelé, oběti, diváci. Židovská katastrofa 1933-1945, Praha: Argo, 2002.

Doporučená literatura:

H. J. Kieval: Formování českého židovstva: Národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870– 1918. Paseka 2011.

Alena Heitlingerová: Ve stínu holocaustu a komunismu. Čeští a slovenští Židé po roce 1945. Praha: G plus G, 2007.

Timothy Snyder: Krvavé země: Evropa mezi Hitlerem a Stalinem. Praha: Paseka, 2013.

Druhá část:

Student zvolí jeden ze dvou okruhů, na který se během studia výběrem modulů specializoval, a losuje jednu otázku.

Okruh: Židé na Moravě

- 1) Prameny k dějinám Židů na Moravě
- 2) Židovské obce na středověké Moravě
- 3) Vyhnání z královských měst
- 4) Vznik a vývoj úřadu vrchního rabína
- 5) Procesy židovské emancipace
- 6) Haskala na Moravě
- 7) Židé v revoluci roku 1848
- 8) Židovské obce v po-emancipačním období
- 9) Německá židovská literatura
- 10) Židovské památky na Moravě

Povinná literatura:

Michael L. Miller: Rabbis and Revolution: The Jews of Moravia in the Age of Emancipation. Stanford: 2011.

Tomáš Pěkný: Historie Židů v Čechách a na Moravě. Praha: Sefer, 2001.

T. Tamas Visi, M. Krappmann, A. Drexlerová: Vybrané hebrejské a jidiš prameny k dějinám Židů na Moravě. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

Doporučená literatura:

Beiträge zur mährischen deutschsprachigen Literatur. Olomouc, 2000.

Jiří Fiedler: Židovské památky v Čechách a na Moravě. Praha, 1992.

The Jews of Czechoslovakia: Historical Studies and Surveys. 2 sv. Philadelphia: The Jewish Publication Society of America, 1968 - 1971.

Tamas Visi: Words of Power: Studies in Rabbinic Authority and Literature. Olomouc, 2015.

Tamas Visi (ed.): Vybrané hebrejské a jidiš prameny k dějinám Židů na Moravě: středověk a raný novověk. Olomouc, 2013.

Okruh: Izraelská studia

- 1) Obsah a význam Balfourovy deklarace
- 2) ‚Arabské povstání‘ (1936-1939) a britská ‚Bílá kniha‘ (1939)
- 3) Židovské imigrační vlny: ‚aliyah‘ od roku 1882
- 4) Izraelské války
- 5) Izraelské pohyblivé hranice: zelená linie, okupovaná území, mírová jednání
- 6) Struktura izraelské společnosti: etnické složení, náboženské skupiny
- 7) Rozdělení náboženské a sekulární sféry: dějiny a problémy
- 8) Náboženský sionismus a náboženský antisionismus
- 9) ‚Sionistický stát‘ vs. ‚demokratický stát‘: menšinová práva
- 10) Arabské menšiny v Izraeli

Povinná literatura:

Howard Sachar: Dějiny Státu Izrael. Praha: Regia, 1999.

Marek Čejka: Izrael a Palestina - Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu. 2. vyd. Praha: Barrister & Principal, 2013.

Anita Shapira: Israel: A History. Waltham MA: Brandeis University Press, 2012.

Anita Shapira (ed.): Israeli Identity in Transition. Westport, Con.: Praeger, 2004.

Gideon Katz (ed.): Israeli Secular-Religious Dialectics. Israel Studies 13,3 (2008).

Doporučená literatura:

Jan Zouplna: Od jišuvu k Izraeli. Formování izraelských mocenských elit 1919-1949. Praha: Libri, 2007.

Šlomo Avineri: Zrození moderního sionismu. Praha: Sefer, 2001.

Guy Ben-Porat: "Political Economy: Liberalization and Globalization," in Guy Ben-Porat, Yagil Levy, Shlomo Mizrahi, Arye Naor, and Erez Tzfadia, (eds.): Israel Since 1980.

Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Gideon Shimoni: The Zionist Ideology, Hanover, N.H.: Brandeis University Press, 1995.